HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

18 decembrie 2025 *

„Trimitere preliminară – Concurență – Articolul 102 TFUE – Abuz de poziție dominantă – Piața comerțului cu ridicata cu carburanți în Bulgaria – Micșorarea marjei concurenților sau efectul de «foarfecă tarifară» – Definiția pieței produselor – Piață împărțită vertical – Luarea în considerare a regimului accizelor”

În cauza C-260/24,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Administrativen sad Sofia-oblast (Tribunalul Administrativ al regiunii Sofia, Bulgaria), prin decizia din 15 aprilie 2024, primită de Curte la 15 aprilie 2024, în procedura

„Lukoil Bulgaria” EOOD

împotriva

Komisia za zashtita na konkurentsiata,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul C. Lycourgos, președinte de cameră, doamna O. Spineanu-Matei (raportoare) și domnii S. Rodin, S. Gervasoni și N. Fenger, judecători,

avocat general: doamna L. Medina,

grefier: doamna R. Stefanova-Kamisheva, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 10 aprilie 2025,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru „Lukoil Bulgaria” EOOD, de Y. Pekunov, A. Velichkov, advokati, A. Pekunova, yuriskonsult, și A. Robertson, KC;

– pentru Komisia za zashtita na konkurentsiata, de M. Goranova, N. Mincheva și Y. Nenkova;

– pentru guvernul bulgar, de T. Mitova, R. Stoyanov și T. Tsingileva, în calitate de agenți;

– pentru Comisia Europeană, de V. Hitrovs, E. Rousseva și I. Söderlund, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: bulgara.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatei generale,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 102 TFUE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între „Lukoil Bulgaria” EOOD (denumită în continuare „Lukoil Bulgaria”), pe de o parte, și Komisia za zashtita na konkurentsiata (Comisia pentru Protecția Concurenței, Bulgaria) (denumită în continuare „autoritatea bulgară de concurență”), pe de altă parte, în legătură cu validitatea deciziei nr. 184 din 16 februarie 2023 (denumită în continuare „decizia autorității bulgare de concurență”) prin care aceasta din urmă a constatat că societatea respectivă săvârșise un abuz de poziție dominantă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Articolul 102 TFUE prevede:

„Este incompatibilă cu piața internă și interzisă, în măsura în care poate afecta comerțul dintre statele membre, folosirea în mod abuziv de către una sau mai multe întreprinderi a unei poziții dominante deținute pe piața internă sau pe o parte semnificativă a acesteia.

Aceste practici abuzive pot consta în special în:

(a) impunerea, direct sau indirect, a prețurilor de vânzare sau de cumpărare sau a altor condiții de tranzacționare inechitabile;

(b) limitează producția, comercializarea sau dezvoltarea tehnică în dezavantajul consumatorilor;

(c) aplicarea în raporturile cu partenerii comerciali a unor condiții inegale la prestații echivalente, creând astfel acestora un dezavantaj concurențial;

(d) condiționarea încheierii contractelor de acceptarea de către parteneri a unor prestații suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale, nu au legătură cu obiectul acestor contracte.”

Dreptul bulgar

4 Articolul 21 din Zakon za zashtita na konkurentsiata (Legea privind protecția concurenței, DV nr. 102 din 28 noiembrie 2008, denumită în continuare „ZZK”) prevede:

„Este interzis comportamentul întreprinderilor care constituie o poziție de monopol sau o poziție dominantă și al două sau mai multe întreprinderi aflate în poziție dominantă colectivă care este susceptibil să împiedice, să restrângă sau să denatureze concurența și care afectează interesele consumatorilor, constând în special în:

1. stabilirea, direct sau indirect, a prețurilor de cumpărare sau de vânzare sau a altor condiții de tranzacționare neloială;

2. limitarea producției, a comerțului și a dezvoltării tehnice în detrimentul consumatorilor.

3. aplicarea unor condiții diferite pentru același tip de contracte în raport cu anumiți parteneri, ceea ce îi plasează pe aceștia din urmă într-o situație de inegalitate între concurenți;

4. condiționarea încheierii de contracte de asumarea de către cealaltă parte a unor obligații suplimentare sau de încheierea de contracte suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale obișnuite, nu au legătură cu obiectul contractului principal sau cu executarea acestuia;

5. refuzul nejustificat de a furniza bunuri sau servicii unui client real sau potențial pentru a împiedica activitățile comerciale ale acestuia.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

5 Din decizia de trimitere rezultă că, în Bulgaria, activitățile grupului economic Lukoil (denumit în continuare „grupul Lukoil”) includ producția, comerțul cu ridicata și distribuția cu amănuntul de produse petroliere, acoperind astfel întregul lanț valoric în sectorul comercializării acestor produse. În cadrul acestui grup, „Lukoil Neftohim Burgas” AD, care dispune de unica rafinărie de țiței din Bulgaria, este cel mai mare producător de carburanți pentru motoare vânduți în acest stat membru. Lukoil Bulgaria își desfășoară activitatea pe piața comerțului cu ridicata cu carburanți pentru motoare, și anume benzină pentru automobile și motorină (denumită în continuare „piața cu ridicata a carburanților”), și exploatează unul dintre cele mai mari lanțuri naționale de benzinării.

6 Potrivit deciziei autorității bulgare de concurență, grupul Lukoil dispune în Bulgaria de o infrastructură unică în materie de logistică, depozitare și transport, care îi conferă un avantaj concurențial excepțional pe piața cu ridicata a carburanților, pe care s-ar afla în poziție dominantă.

7 Prin această decizie, autoritatea menționată a considerat că Lukoil Bulgaria pusese în aplicare pe piața respectivă o practică tarifară potrivit căreia această societate aplica în privința carburanților supuși plății accizelor (piața din aval) prețuri de vânzare mai mici decât cele pe care le aplica carburanților în regim suspensiv de accize (piața din amonte). Practica tarifară în discuție, care se traduce printr-o micșorare a marjei, ar constitui un abuz de poziție dominantă contrar articolului 21 din ZZK.

8 În cadrul acțiunii pe care a introdus-o împotriva acestei decizii la Administrativen sad Sofia-oblast (Tribunalul Administrativ al regiunii Sofia, Bulgaria), care este instanța de trimitere, Lukoil Bulgaria arată printre altele că autoritatea menționată a definit piața relevantă în mod eronat.

9 În primul rând, Lukoil Bulgaria consideră, pe de o parte, că piața relevantă ar fi trebuit să includă gazul petrolier lichefiat (GPL) și metanul, aceste două produse fiind substitute pentru benzină și motorină. Excluderea lor ar fi condus la supraestimarea puterii de piață a Lukoil Bulgaria. Autoritatea bulgară de concurență respinge acest argument pentru motivul că GPL și metanul sunt doar parțial substituibile cu benzina și motorina.

10 Pe de altă parte, Lukoil Bulgaria susține că, întrucât benzina și motorina nu sunt produse substituibile nici din perspectiva cererii, nici din perspectiva ofertei, acestea nu fac parte din aceeași piață. Autoritatea bulgară de concurență consideră, la rândul său, că, deși benzina și motorina nu sunt, din punctul de vedere al consumatorului final, substituibile, în schimb, comercializarea acestor două tipuri de carburanți de către aceiași furnizori și formarea prețului lor pe piața cu ridicata a carburanților se efectuează în condiții identice.

11 Instanța de trimitere consideră că trebuie, prin urmare, să se stabilească dacă, în vederea aplicării articolului 102 TFUE, o autoritate națională de concurență poate include în aceeași piață a produselor carburanți care nu sunt substituibili. Potrivit instanței menționate, dacă situația ar fi aceasta, decizia autorității bulgare de concurență ar fi putut include motorina și benzina în aceeași piață. Totuși, într-un astfel de caz, refuzul autorității bulgare de concurență de a include GPL în aceeași piață ar fi lipsit de o justificare rezonabilă, întrucât benzina este parțial substituibilă cu GPL.

12 În al doilea rând, Lukoil Bulgaria apreciază că autoritatea bulgară de concurență a considerat în mod eronat că piața cu ridicata a carburanților putea fi împărțită vertical în două subpiețe, și anume, în amonte, cea a carburanților vânduți în regim suspensiv de accize și, în aval, cea a carburanților destinați consumului final după plata acestor accize.

13 Lukoil Bulgaria susține printre altele că autoritatea bulgară de concurență a afirmat că această societate dispune de o cotă de piață relativ ridicată pe piața cu ridicata a carburanților, cuprinsă între 40 și 60 %, și deține o poziție dominantă pe această piață, precum și pe subpiața carburanților vânduți în regim suspensiv de accize. Decizia autorității bulgare de concurență nu ar conține însă nicio evaluare a cotelor de piață ale societății menționate pe cele două subpiețe pe care le distinge această decizie și nu ar identifica operatorii prezenți pe fiecare dintre aceste subpiețe. Lukoil Bulgaria consideră că dreptul Uniunii se opune ca o autoritate de concurență să constate că o întreprindere se află în poziție dominantă fără a indica în mod expres care sunt cotele de piață ale acesteia, aspect contestat de autoritatea bulgară de concurență.

14 Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă, pentru a constata o încălcare precum cea pretins săvârșită de Lukoil Bulgaria, autoritatea bulgară de concurență era obligată să examineze toate caracteristicile esențiale ale celor două piețe relevante, stabilind, pentru fiecare dintre ele, cotele de piață, volumul de piață și actorii de pe piață.

15 În aceste condiții, Administrativen sad Sofia-oblast (Tribunalul Administrativ al regiunii Sofia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 102 TFUE și principiile [respectării] dreptului la apărare, securității juridice și protecției încrederii legitime, inclusiv [a] prezumți[ei] de nevinovăție, trebuie interpretate în sensul că, în cazul unei încălcări de [micșorare a marjei], piețele relevante (piețele pe care se săvârșește încălcarea) constituie două piețe situate vertical, și anume piața din amonte (upstream market) și piața din aval (downstream market), și că în raport cu aceste două piețe relevante este obligată autoritatea de concurență, atunci când formulează acuzația și când adoptă decizia administrativă definitivă, să procedeze la constatări de fapt privind dimensiunea pieței relevante, participanții de pe aceste piețe și cotele de piață ale participanților de pe aceste piețe, inclusiv cotele de piață ale întreprinderii căreia îi impută că deține o poziție dominantă pe pieței relevante?

2) Articolul 102 TFUE coroborat cu principiile [respectării] dreptului la apărare, securității juridice și protecției încrederii legitime, inclusiv [a] prezumți[ei] de nevinovăție, trebuie interpretat în sensul că nu permite ca în cadrul unei proceduri în temeiul articolului 102 TFUE să se includă în una și aceeași piață națională a produselor bunuri care nu sunt substituibile nici din perspectiva cererii, nici din perspectiva ofertei, astfel cum a procedat în [procedura principală] [autoritatea bulgară de concurență], care a inclus motorina și benzina A-95H într-o singură piață a produselor aferentă carburanților?

3) În cazul în care este permis să se includă într-o singură piață națională a produselor carburanți care nu sunt substituibili din perspectiva cererii și a ofertei, este permis să nu fie inclus pe piața produselor aferentă carburanților al treilea carburant principal de pe piața națională, [și anume] [GPL], care deține pe această piață o cotă egală cu cea a benzinei?”

Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

16 Autoritatea bulgară de concurență și guvernul bulgar contestă admisibilitatea cererii de decizie preliminară. Aceste părți interesate invocă în esență trei argumente în această privință.

17 În primul rând, decizia autorității bulgare de concurență s-ar întemeia exclusiv pe aplicarea dreptului bulgar, iar articolul 102 TFUE nu ar fi aplicabil întrucât pretinsul abuz de poziție dominantă nu ar afecta comerțul dintre statele membre. În al doilea rând, instanța de trimitere nu ar fi definit cadrul factual și normativ în care se încadrează întrebările preliminare și nici nu ar fi explicat ipotezele de fapt pe care se întemeiază aceste întrebări, elemente necesare pentru a obține o interpretare a dreptului Uniunii care să îi fie utilă. În realitate, această instanță s-ar fi limitat să reproducă argumentele părților din litigiul principal. În al treilea rând, potrivit autorității bulgare de concurență, prezenta cerere de decizie preliminară ar echivala în practică cu transferarea către Curte a competențelor instanței de trimitere de a soluționa problema definirii pieței relevante, esențială pentru soluționarea litigiului menționat.

18 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii instituite la articolul 267 TFUE, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate au ca obiect interpretarea

dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 21 aprilie 1988, Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, punctul 8, precum și Hotărârea din 22 octombrie 2024, Kolin Inșaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, punctul 36 și jurisprudența citată).

19 Rezultă că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate [Hotărârea din 9 septembrie 2021, GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, punctul 40 și jurisprudența citată].

20 În speță, în ceea ce privește primul argument menționat la punctul 17 din prezenta hotărâre, nu este evident că interpretarea solicitată a articolului 102 TFUE nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal.

21 Pe de o parte, din cererea de decizie preliminară reiese că instanța de trimitere consideră că acest articol 102 este aplicabil în cauza principală. În plus, articolul menționat trebuie aplicat din oficiu de orice instanță națională (Hotărârea din 13 iulie 2006, Manfredi ș.a., C-295/04-C-298/04, EU:C:2006:461, punctul 31).

22 Pe de altă parte, potrivit conținutului deciziei autorității bulgare de concurență, astfel cum reiese din decizia de trimitere, Lukoil Bulgaria își desfășoară activitatea pe întregul teritoriu al Republicii Bulgaria, iar practica de prețuri în discuție în litigiul principal este pusă în aplicare la nivel național. O asemenea constatare, a cărei verificare este de competența instanței de trimitere, este în sine suficientă pentru a se considera că această practică este susceptibilă să afecteze comerțul dintre statele membre, în sensul articolelor 101 și 102 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 decembrie 2006, Cipolla ș.a., C-94/04 și C-202/04, EU:C:2006:758, punctul 45, precum și jurisprudența citată). Or, atunci când o autoritate națională de concurență aplică dispozițiile dreptului național care interzic abuzurile de poziție dominantă în privința comportamentului unei întreprinderi care poate afecta comerțul dintre statele membre, în sensul articolului 102 TFUE, articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101] și [102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167) îi impune să aplice de asemenea, în paralel, articolul 102 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 aprilie 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, punctul 26 și jurisprudența citată).

23 În ceea ce privește al doilea argument menționat la punctul 17 din prezenta hotărâre, trebuie amintit că, astfel cum prevede articolul 94 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții, cererea de decizie preliminară trebuie să cuprindă expunerea motivelor care au determinat instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la interpretarea sau validitatea anumitor dispoziții ale dreptului Uniunii, precum și legătura pe care instanța de trimitere o stabilește între aceste dispoziții și legislația națională aplicabilă litigiului principal.

24 În speță, din cuprinsul punctelor 11 și 14 din prezenta hotărâre reiese că instanța de trimitere a expus în esență motivele care au determinat-o să sesizeze Curtea cu titlu preliminar. În plus, din observațiile părților din litigiul principal, ale guvernului bulgar, precum și ale Comisiei Europene rezultă că acestea au fost în esență în măsură să ia poziție în mod complet și util cu privire la întrebările adresate.

25 Cu toate acestea, niciun motiv din decizia de trimitere nu permite să se identifice motivele care au determinat instanța de trimitere să ridice problema principiilor respectării dreptului la apărare, securității juridice și protecției încrederii legitime, inclusiv a prezumției de nevinovăție. Rezultă că, în această măsură, prima și a doua întrebare preliminară sunt inadmisibile.

26 În ceea ce privește al treilea argument menționat la punctul 17 din prezenta hotărâre, este necesar să se arate că întrebările adresate privesc interpretarea articolului 102 TFUE, fără a se solicita Curții să aplice acest articol 102 în cauza principală. În această privință, trebuie amintit că procedura trimiterii preliminare prevăzută la articolul 267 TFUE instituie o cooperare strânsă între instanțele naționale și Curte, întemeiată pe repartizarea funcțiilor între acestea, și constituie un instrument cu ajutorul căruia Curtea furnizează instanțelor naționale elementele de interpretare a dreptului Uniunii care le sunt necesare pentru soluționarea litigiilor asupra cărora urmează să se pronunțe, fără a abilita Curtea să aplice normele dreptului Uniunii într-o speță determinată [a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 noiembrie 2021, IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere), C-564/19, EU:C:2021:949, punctul 59 și jurisprudența citată, Hotărârea din 8 decembrie 2022, HYA ș.a. (Imposibilitatea de a audia martorii acuzării), C-348/21, EU:C:2022:965, punctul 49, precum și Hotărârea din 9 aprilie 2024, Profi Credit Polska (Redeschiderea unei proceduri finalizate printr-o hotărâre judecătorească definitivă), C-582/21, EU:C:2024:282, punctele 50-55 și jurisprudența citată].

27 În aceste condiții, cererea de decizie preliminară este admisibilă în măsura în care privește interpretarea articolului 102 TFUE.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

28 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că, pentru a constata existența unei practici abuzive de micșorare a marjei puse în aplicare de o întreprindere integrată vertical, o autoritate de concurență trebuie să stabilească, atât pentru piața relevantă din amonte, cât și pentru piața relevantă din aval, volumele acestor piețe și cotele de piață aferente piețelor respective deținute de această întreprindere, precum și de concurenții săi.

29 În speță, din dosarul prezentat Curții reiese că autoritatea bulgară de concurență a constatat că micșorarea marjelor reproșată Lukoil Bulgaria intervine în interiorul pieței cu ridicata a carburanților, între două subpiețe, dintre care subpiața din amonte ar fi piața cu ridicata a carburanților plasați în regim suspensiv de accize, iar subpiața din aval ar fi piața cu ridicata a carburanților după plata accizelor. Micșorarea marjei ar rezulta din faptul că Lukoil Bulgaria vinde carburant cu ridicata pe piața din aval, și anume după plata accizelor, la un preț mai mic decât prețul la care vinde carburantul plasat în regim suspensiv de accize pe piața din amonte.

30 În primul rând, trebuie amintit că o practică abuzivă de micșorare a marjei constă într-o practică tarifară care, în lipsa oricărei justificări obiective, are un caracter inechitabil prin faptul că micșorează efectiv marjele întreprinderilor concurente și este, din acest motiv, susceptibilă să genereze un efect de excludere pentru concurenții cel puțin la fel de eficienți precum întreprinderea dominantă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 30 și 31).

31 Potrivit jurisprudenței Curții, micșorarea marjei constituie un abuz autonom, întrucât caracterul inechitabil, în sensul articolului 102 TFUE, al unei asemenea practici tarifare este legat de însăși existența acestei micșorări, iar nu de amploarea sa exactă, astfel încât nu este nicidecum necesar să se stabilească faptul că prețurile cu ridicata ale produsului, pe piața din amonte, sau prețurile cu amănuntul, pe piața din aval, sunt în sine abuzive ca urmare, după caz, a caracterului excesiv sau de ruinare al acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctul 34 și jurisprudența citată).

32 Pentru a determina dacă o întreprindere dominantă și-a exploatat în mod abuziv poziția prin aplicarea unor asemenea practici tarifare, trebuie să fie apreciate toate împrejurările și să se examineze dacă această practică urmărește să priveze cumpărătorul de posibilitățile de a-și alege sursele de aprovizionare sau să restrângă aceste posibilități, să blocheze accesul concurenților pe piață, să aplice unor parteneri comerciali condiții inegale la prestații echivalente sau să întărească poziția dominantă printr-o concurență denaturată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctul 28 și jurisprudența citată).

33 Astfel de împrejurări pot exista atunci când o întreprindere integrată vertical, dominantă pe o piață din amonte, încearcă să împiedice concurența normală pe o piață vecină, situată în avalul pieței dominate de ea, în măsura în care un asemenea comportament poate avea ca efect excluderea concurenților cel puțin la fel de eficienți de pe această piață vecină, și anume piața din aval, prin micșorarea marjei lor. Astfel, un asemenea comportament poate, în special ca urmare a legăturilor strânse dintre piețele în cauză, să slăbească concurența pe piața din aval (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 87 și 91).

34 Revine, așadar, instanței de trimitere sarcina de a lua în considerare toate împrejurările specifice ale cauzei principale pentru a aprecia dacă cele două piețe identificate de autoritatea bulgară de concurență constituie piețe distincte care au legături strânse.

35 În al doilea rând, în cazul în care instanța de trimitere consideră că cele două piețe identificate de autoritatea bulgară de concurență constituie două piețe distincte, dar strâns legate între ele, această instanță va trebui să mai examineze, înainte de a constata o încălcare a articolului 102 TFUE, dacă întreprinderea integrată vertical este dominantă pe piața din amonte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 85-89).

36 Or, aceasta este situația dacă întreprinderea respectivă deține o putere economică ce îi permite să împiedice menținerea unei concurențe efective pe această piață din amonte, dându-i posibilitatea de a avea comportamente în mare măsură independente față de concurenții săi, de clienții săi și, în sfârșit, de consumatori (Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctul 23 și jurisprudența citată).

37 Pe de altă parte, existența unei poziții dominante rezultă în general din întrunirea mai multor factori care, luați în considerare în mod izolat, nu ar fi în mod necesar determinanți (Hotărârea din 14 februarie 1978, United Brands și United Brands Continentaal/Comisia, 27/76, EU:C:1978:22, punctul 66).

38 În această privință, Curtea a statuat că, deși semnificația cotelor de piață poate fi diferită de la o piață la alta, deținerea pentru o perioadă îndelungată a unei cote de piață extrem de importante constituie, în afara unor împrejurări excepționale, dovada existenței unei poziții dominante, iar

cotele de piață de peste 50 % constituie cote de piață extrem de ridicate (a se vedea în această privință Hotărârea din 13 februarie 1979, Hoffmann-La Roche/Comisia, 85/76, EU:C:1979:36, punctul 41, și Hotărârea din 6 decembrie 2012, AstraZeneca/Comisia, C-457/10 P, EU:C:2012:770, punctul 176).

39 Cu toate acestea, deși, pentru a aprecia existența unei poziții dominante pe o piață, deținerea, pentru o perioadă îndelungată, a unei cote de piață de mare amploare este foarte semnificativă, nu este mai puțin adevărat că o poziție dominantă poate fi stabilită și ținând seama de alte caracteristici ale pieței relevante, precum existența unor bariere importante la intrare sau a unor infrastructuri esențiale, care permit să se aprecieze dacă, pe această piață, întreprinderea menționată se comportă în mare măsură în mod independent față de concurenții săi, de clienți și de consumatori.

40 În această privință, în speță, din decizia de trimitere reiese că Lukoil Bulgaria își desfășoară activitatea pe întregul lanț de producție a carburanților până la vânzarea lor finală și deține singura rafinărie din țară, precum și o infrastructură logistică, de depozitare și de transport unică în țară.

41 În al treilea rând, potrivit Jurisprudenței Curții, caracterul abuziv al unei practici tarifare puse în aplicare de o întreprindere integrată vertical dominantă pe o piață din amonte și care conduce la micșorarea marjei concurenților acestei întreprinderi pe piața din aval nu depinde de existența unei poziții dominante a întreprinderii respective pe această din urmă piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctul 89).

42 Totuși, după cum arată Comisia, nu este exclus ca datele referitoare la această piață din aval să poată fi luate în considerare pentru a se examina dacă respectiva practică tarifară este contrară articolului 102 TFUE.

43 Astfel, pentru a stabili un abuz de poziție dominantă care constă într-o micșorare a marjei, o autoritate de concurență este obligată să demonstreze că diferența dintre prețurile produselor sau serviciilor în cauză de pe piața din amonte și cele de pe piața din aval este fie negativă, fie insuficientă pentru a acoperi costurile specifice pe care întreprinderea dominantă trebuie să le suporte pentru furnizarea propriilor produse sau servicii pe piața din aval, astfel încât această diferență nu permite unui concurent la fel de eficient ca această întreprindere să intre în concurență cu ea pentru furnizarea respectivelor produse sau servicii pe piața din aval. Curtea a statuat de asemenea că, pentru a aprecia caracterul licit al politicii de prețuri aplicate de o întreprindere dominantă, trebuie în principiu să se facă referire la criterii privind prețurile întemeiate pe costurile suportate de întreprinderea dominantă însăși și pe strategia acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 martie 2021, Slovak Telekom/Comisia, C-165/19 P, EU:C:2021:239, punctele 73 și 74, precum și jurisprudența citată).

44 Prin urmare, pentru a stabili dacă diferența dintre prețurile unei întreprinderi dominante pe piața din amonte și prețurile practicate de această întreprindere pe piața din aval este susceptibilă să determine, pe această din urmă piață un efect de eliminare a concurenților săi care sunt cel puțin la fel de eficienți ca ea, trebuie să se stabilească dacă întreprinderea menționată ar fi fost suficient de eficientă pentru a propune prestații pe piața din aval altfel decât în pierdere dacă ar fi fost obligată în prealabil să plătească propriile prețuri pe piața din amonte, ceea ce presupune, în principiu, să se țină seama de prețurile și de costurile întreprinderii dominante pe piața din aval

sau, atunci când nu este posibil să se facă referire la aceste prețuri și la aceste costuri, să se țină seama de cele ale concurenților de pe aceeași piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 41-46).

45 În sfârșit, trebuie subliniat de asemenea că întreprinderea în cauză are posibilitatea de a demonstra că practica sa tarifară, deși produce un efect de excludere pe piața din aval, rămâne justificată din punct de vedere economic, ceea ce presupune să se demonstreze, pe baza tuturor împrejurărilor speței, că un astfel de efect de excludere, dezavantajos pentru concurență, poate fi contrabalansat sau chiar depășit de avantaje în termeni de eficacitate care sunt deopotrivă în beneficiul consumatorului pe această piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2011, TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, punctele 75 și 76).

46 Prin urmare, este necesar să se răspundă la prima întrebare preliminară că articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că, pentru a constata existența unei practici abuzive de micșorare a marjei puse în aplicare de o întreprindere integrată vertical, o autoritate de concurență trebuie să stabilească, pe de o parte, existența unei poziții dominante a acestei întreprinderi pe piața din amonte, ținând seama de cotele de piață deținute de întreprinderea menționată sau de alte caracteristici relevante ale pieței respective care permit să se considere că aceeași întreprindere dispune de o putere economică ce îi permite să se comporte în mare măsură independent de concurenții săi, de clienții săi și de consumatori, precum și, pe de altă parte, existența pe o piață din aval, legată de piața din amonte, a unui preț, practicat de această întreprindere integrată vertical, care este susceptibil să determine un efect de eliminare a concurenților săi cel puțin la fel de eficienți ca ea, având în vedere caracteristicile acestei piețe din aval.

Cu privire la a doua și a treia întrebare

47 Prin intermediul celei de a doua și al celei de a treia întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că produsele care nu sunt substituibile din punctul de vedere al cererii și al ofertei, precum benzina și motorina, pot fi incluse în definiția pieței relevante a produselor, în timp ce un produs care, precum GPL, ar fi substituibil din punctul de vedere al cererii și al ofertei cu cel puțin unul dintre acești doi carburanți este exclus.

48 Reiese din jurisprudența Curții că determinarea pieței relevante, în cadrul aplicării articolului 102 TFUE, are o importanță esențială, întrucât posibilitățile de concurență nu pot fi apreciate decât în funcție de caracteristicile produselor în cauză, și constituie, în principiu, o condiție prealabilă a aprecierii eventualei existențe a unei poziții dominante a întreprinderii în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 21 februarie 1973, Europemballage și Continental Can/Comisia, 6/72, EU:C:1973:22, punctul 32). Această determinare are ca obiect definirea cadrului în care trebuie să se aprecieze dacă întreprinderea menționată este în măsură să se comporte în mare măsură independent de concurenții săi, de clienții săi și de consumatori [a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 noiembrie 1983, Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Comisia, 322/81, EU:C:1983:313, punctul 37, precum și Hotărârea din 30 ianuarie 2020, Generics (UK) ș.a., C-307/18, EU:C:2020:52, punctul 127].

49 Determinarea pieței relevante presupune definirea, în primul rând, a pieței produselor, apoi, în al doilea rând, a pieței geografice (Hotărârea din 14 februarie 1978, United Brands și United Brands Continentaal/Comisia, 27/76, EU:C:1978:22, punctele 10 și 11, precum și Hotărârea din 27 iunie 2024, Comisia/Servier și alții, C-176/19 P, EU:C:2024:549, punctul 382).

50 În ceea ce privește piața produselor, reiese din jurisprudența Curții că noțiunea de piață relevantă implică faptul că poate exista o concurență efectivă între produsele care fac parte din această piață, ceea ce presupune un grad suficient de interschimbabilitate sau de substituibilitate, în vederea aceleiași utilizări, între toate produsele care fac parte din aceeași piață. Interschimbabilitatea sau substituibilitatea nu se apreciază numai din perspectiva caracteristicilor obiective ale produselor sau ale serviciilor în cauză. De asemenea, ar trebui să se țină seama de condițiile de concurență și de structura cererii și a ofertei de pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2024, Comisia/Servier ș.a., C-176/19 P, EU:C:2024:549, punctul 383, precum și jurisprudența citată).

51 Din aceste elemente rezultă că aprecierea substituibilității a două produse nu se limitează la a se determina dacă aceste produse sunt din punct de vedere funcțional apte să satisfacă aceeași nevoie, ci impune, în plus, să se determine dacă din punct de vedere economic aceste produse sunt, în fapt, efectiv substituibile. Substituibilitatea economică între două produse poate fi constatată atunci când schimbările în prețurile lor relative conduc la un transfer al vânzărilor de la unul la altul. În această privință, trebuie subliniat că, din punct de vedere economic, substituibilitatea la nivelul cererii este factorul de disciplină cel mai imediat și mai eficient față de furnizorii unui anumit produs. Aprecierea acestei substituibilități poate consta în evaluarea elasticității încrucișate a cererii în raport cu prețul, stabilindu-se dacă consumatorii unui produs supus unei creșteri de preț ușoare, dar permanente s-ar orienta spre produse de substituție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 iunie 2024, Comisia/Servier ș.a., C-176/19 P, EU:C:2024:549, punctul 384).

52 Deși o apreciere care permite definirea pieței pe care trebuie apreciată existența unei poziții dominante necesită efectuarea unor constatări de fapt referitoare la condițiile de concurență și la structura ofertei și a cererii pe această piață, ceea ce este de competența instanței de trimitere, trebuie să se constate că nu este exclusă posibilitatea ca, în pofida lipsei substituibilității din punct de vedere funcțional între trei tipuri de carburanți pentru autovehicule, precum motorina, benzina și GPL, pentru cererea din partea consumatorilor finali, să existe, ținând seama de condițiile specifice ale ofertei în Bulgaria, un grad suficient de substituibilitate între unii dintre acești carburanți pe piața cu ridicata a carburanților plasați în regim suspensiv de accize, ceea ce ar conduce la includerea celor din urmă în aceeași piață a produselor.

53 Prin urmare, va reveni instanței de trimitere sarcina de a examina printre altele, pe de o parte, dacă stocarea angro a benzinei și a motorinei trebuie să aibă loc în instalații de natură similară sau diferită și, pe de altă parte, dacă GPL poate face obiectul stocării angro în aceleași instalații ca benzina și motorina sau dacă, dimpotrivă, necesită instalații specifice.

54 Astfel, din decizia de trimitere reiese că autoritatea bulgară de concurență a luat în considerare, la stabilirea pieței relevante în vederea aprecierii existenței unei poziții dominante, numai benzina și motorina, iar nu GPL, în măsura în care, pentru comercianții cu ridicata, condițiile de depozitare a primilor doi carburanți ar fi aceleași, ceea ce le-ar permite, în funcție de cerere, să ofere unul sau altul dintre acești doi carburanți, fără ca aceasta să implice costuri suplimentare pentru ei.

55 În schimb, în ceea ce privește GPL, potrivit autorității bulgare de concurență, în Bulgaria ar exista cerințe specifice în ceea ce privește depozitarea, precum și revânzarea sa după plata accizelor. Pe de altă parte, GPL s-ar transporta în mod diferit de benzină și de motorină.

56 Asemenea considerații ar putea constitui o justificare obiectivă a diferențierii efectuate de autoritatea bulgară de concurență între benzină și motorină, pe de o parte, și GPL, pe de altă parte, aspect a cărui verificare revine însă instanței de trimitere.

57 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua și la a treia întrebare preliminară că articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că numai produsele care prezintă un grad suficient de substituibilitate pot fi incluse în aceeași piață în vederea aprecierii existenței unei poziții dominante. Atunci când comportamentul considerat ilicit constă în practici tarifare care determină micșorarea marjei, autoritatea de concurență trebuie să verifice dacă, în pofida lipsei substituibilității din punct de vedere funcțional între trei tipuri de carburanți pentru autovehicule, precum motorina, benzina și GPL, pentru cererea din partea consumatorilor finali, condițiile de concurență și structura cererii și a ofertei permit să se constate că unii dintre acești carburanți fac parte din aceeași piață a produselor pe piața din amonte.

Cu privire la cheltuielile de judecată

58 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

1) **Articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că, pentru a constata existența unei practici abuzive de micșorare a marjei puse în aplicare de o întreprindere integrată vertical, o autoritate de concurență trebuie să stabilească, pe de o parte, existența unei poziții dominante a acestei întreprinderi pe piața din amonte, ținând seama de cotele de piață deținute de întreprinderea menționată sau de alte caracteristici relevante ale pieței respective care permit să se considere că aceeași întreprindere dispune de o putere economică ce îi permite să se comporte în mare măsură independent de concurenții săi, de clienții săi și de consumatori, precum și, pe de altă parte, existența pe o piață din aval, legată de piața din amonte, a unui preț, practicat de această întreprindere integrată vertical, care este susceptibil să determine un efect de eliminare a concurenților săi cel puțin la fel de eficienți ca ea, având în vedere caracteristicile acestei piețe din aval.**

2) **Articolul 102 TFUE trebuie interpretat în sensul că numai produsele care prezintă un grad suficient de substituibilitate pot fi incluse în aceeași piață în vederea aprecierii existenței unei poziții dominante. Atunci când comportamentul considerat ilicit constă în practici tarifare care determină micșorarea marjei, autoritatea de concurență trebuie să verifice dacă, în pofida lipsei substituibilității din punct de vedere funcțional între trei tipuri de carburanți pentru autovehicule, precum motorina, benzina și gazul petrolier lichefiat, pentru cererea din partea consumatorilor finali, condițiile de concurență și structura cererii și a ofertei permit să se constate că unii dintre acești carburanți fac parte din aceeași piață a produselor pe piața din amonte.**

Semnături